

kiemelkedő dombon található, a Bódványos-ér és a Báj-Tardosi-csatorna között. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll; a bejárásakor frissen szántott és boronált volt, ami jó látási viszonyokat biztosított. 330×90 m-es területen szórványosan késő bronzkori és Árpád-kori kerámiatöredékeket gyűjtöttünk.

Munkatársak: Csengeri Piroska, Hajdú Melinda, Horváth Antónia, Miskolci Melinda, Kalászi György, Gregóczki Gergő, Galkó József, Gyárfási József.

TÓTH KRISZTIÁN

243. Tamási határa (Tolna megye) B, Ró, Kő

A 2013 tavaszán végzett terepbejárások alkalmával a településen az alábbi lelőhelyeket érintettük.

Belső-rétföld (KÖH 84589): A szentmártoni alsó halastó Ny-i oldalán, az Építők útja legszélső házai közelében 2011-ben római lelőhelyet azonosítottam. Március 7-én, ettől É-ra jártam végig a Szentmártoni-patak Ny-i felét, a régi ozorai földútig. Az északabbra fekvő Szentmártoni-halastó Ny-i felén, az egykori Széchenyi Tsz telephelyétől K-re, a tó szélén néhány 10 m szélességben, a száraz szántásban szórványosan római kori kerámiát találtam.

Kálvária kápolna (KÖH 23768): A Rozália-, vagy más nevén Kálvária-kápolna közvetlen közelében középkori lelőhely ismert. A kápolna Ny-i oldala előtt induló Kápolna utca elején, az 1–4. sz. házak előtti alacsony partfalból néhány középkori kerámiát gyűjtöttem.

*Szent István park (KÖH 84593):*⁷⁷ A miklósvári üdülőtelepen létesített játszótér (Szent István park) a Páriba vezető kerékpárút és a Dám utca között fekszik. A játszótér körüli park földjében néhány jellegtelen bronzkori kerámiát gyűjtöttem.

Szentmártoni-dűlő 2. lelőhely (KÖH 84591): Március 7-én a szentmártoni É-i halastó Ny-i oldalán bejárása után (Belső-rétföld) a délebbi halastó K-i oldalán, a gáttól D-re szintén római cserepeket találtam kb. 150–200 m hosszán, amelyek a dombvonulatot kettévágó, ÉNy–DK irányú mellékvölgy két oldalán sűrűsödtek. A mellékvölgy fölé emelkedő domb DDNy-i részén szórványosan római téglatöredékeket találtam néhány 10 m átmérőjű foltban.

K. NÉMETH ANDRÁS

244. Tarcál határa (Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ő, B

2013. október 4–14. között, előzetes régészeti dokumentáció keretében a Herman Ottó Múzeum a Szerencsi kistérség ivóvízellátását célzó beruházáshoz kapcsolódóan (KEOP-1.3.0/09-11-2011-0046 azonosító számú projekt) terepbejárást végzett. Afelszínikutatás Abatújszántó, Tállya, Szerencs, Taktabáj, Csobaj, Tarcál és Tokaj területét érintette. Legnagyobb részben késő bronzkori, kisebb mennyiségben neolitikus, római császárkori és középkori lelőhelyeket azonosítottunk. A település határában az alábbi lelőhelyeket dokumentáltuk.

Bálint-csere (KÖH 88529): A lelőhely a Bálint-csere nevezetű dűlő É-i részén, a Prügyi-főcsatorna által körülvevett, környezetéből markánsan kiemelkedő dombon helyezkedik el, az

éren átívelő hídtól 50 m-re. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll; a bejárásakor kukorica fedte, ami rossz látási viszonyokat biztosított. 240×130 m-es területen, a rossz látási viszonyok ellenére közepes intenzitással jelentkeztek őskori, de főleg késő bronzkori kerámiatöredékek.

Kis-homokos (KÖH 88539): A lelőhely Tarcaltól DK-re, a Kengyel-lapos nevű tó közvetlen közelében, annak ÉK-i szélén, egy a környezetéből markánsan kiemelkedő dombon található. A domb területe és a rajta romos állapotban lévő Szirmay-kastély a Tokaj-Hegyalja Tsz-hez tartozik. A domb legnagyobb részét épületek és lebetonozott területek fedik. Ny-i széle mezőgazdasági művelés alatt áll. Az itt található szántón intenzíven gyűjtöttünk késő bronzkori kerámiatöredékeket. Feltehetően a domb magasabb részei, 300×130 m-es terület a lelőhely részét képezheti.

Munkatársak: Csengeri Piroska, Hajdú Melinda, Horváth Antónia, Miskolci Melinda, Kalászi György, Gregóczki Gergő, Galkó József, Gyárfási József.

TÓTH KRISZTIÁN

245. Tarnalelesz, Római katolikus templom (KÖH 85619)

(Heves megye) Á, Kk, Kú, Ú

A Dobó István Vármúzeumnak 2013. szeptember 16-án Balogh Ferenc jelentette, hogy a tarnaleleszi római katolikus templom felújításához kapcsolódó drénezés során, az árok ásásakor embercsontok és egy edény került elő. Bejelentése nyomán, a délután folyamán Tanyi Sándorral szálltunk ki a helyszínre. A római katolikus templom (és temetője) sem műemlékként, sem régészeti lelőhelyként nincs nyilvántartva.⁷⁸

A római katolikus templom a falu ÉNy-i részén, a dombtető peremén helyezkedik el. A hosszúkas, háromszög alaprajzú templomkertet és temetőt DK felől az Ady Endre utca, É-ról a szomszédos telkek, Ny-ról vékony fás-bokros sáv határolja. A templom nyolcszög záródású szentélye Ny-ra tájtolt, É-i oldalán sekrestye. A markoló a templom körül, az épület falától 2–4 m-re, dréncső fektetés céljából, mintegy 80 cm mély árkot húzott. A templomot felállványozták és vakolatát körben mintegy 150 cm magasságig, a szentélynél a párkányig eltávolították.

A szemle során megállapítottuk, hogy a markoló az árok kiásásakor két fal alapozást, egy „csontos gödröt” és egy a templom jelenlegi bejáratához vezető, újkori, téglával szegélyezett gyalogutat vágott át. Az egyik keresztülvágott fal mellett, az árokkalban edény pereme mutatkozott. A jelenségek fényképes dokumentálása után – további sérülésétől tartva – az edényt kibontottuk. Az összeroppant edényből csecsemő maradványai és egy textilbe csomagolt bronzérem került elő. A „csontos gödrökből” nagy mennyiségű, rossz megtartású embercsont, köztük egy rézpatinás koponyatöredék került elő. A helyszíni szemle tapasztalatai alapján kértük a munkálatok felfüggesztését, és – a területileg illetékes Örökségvédelmi Hivatal tájékoztatása mellett – a következő napokban leletmentő ásatást végeztünk.

Az ásatás során (2013. szeptember 17–20.) rögzítettük az árokkal átvágott falalapozások melletti rétegviszonyokat. Felértük a „csontos gödröt”. Tanyi Sándor elkészítette a templom alaprajzi felmérését. Dokumentáltuk a vakolat leverésének köszönhetően megfigyelhető falelválásokat.

77 A Közhiteles Nyilvántartásban a Tamási, Miklósvár lelőhely (KÖH 87615) alatt szerepel.

78 Voit Pál: Tarnalelesz. In: Dercsényi Dezső – Voit Pál szerk.: Heves megye műemlékei III. Magyarország műemlékei topográfiája 9. Budapest 1978, 604.

A két keresztülvágott falmaradvány közel egy egyenesbe esik; feltehetően egy fal maradványai, amely a jelenlegi sekrestye ÉK-i sarkától a jelenlegi szentély Ny-i falának közepéig a mai templom alatt fut. Elbontott középkori vagy török kori temetőfal maradványa lehet. (Mivel a dréncsőnek ásott árok teljesen körbeveszi a templomot, és máshol nem vágott át falat, csaknem biztosra vehető, hogy a fal többi része a dréncsőárok vonalát kívülről kerüli.) A szentélytől Ny-ra előkerült falmaradvány mellé leásott edénybe rejtett csecsemő maradványát az összeroppant edényből előkerült 1763-as évszámú érem keltezi. (Mivel szorosán a fal mellől került elő feltehető, hogy a fal elbontása előtt ásták el, de ez egyértelműen már nem dönthető el.)

A mintegy 1,5×3 m alapterületű, közel téglalap alaprajzú, ÉK–DNy tájolású, 80 cm mély *osszárumból* az embercsontok közül mintegy 30 bronz pártaveret, pártarugó, koporsószőgek, vékony síküveg töredéke, apró többtagú üvegyöngy (pártadisz), fémshálós pártamaradvány, deszkamaradvány, kevés 12–13. századi és 15–17. századi kerámiatöredék, téglák és idomtégla került elő. (A csontok közül recens lelet nem került elő. A rossz megtartású, eredetileg is töredezett embercsont anyagból csak az antropológiai értékelésre alkalmasnak látszó darabokat szállítottuk be a múzeumba.) A leletek alapján a „csontos gödör” egy 15–17. századi temető(rész) felszámolásának eredménye.

Az épületen tett megfigyeléseink szerint a templomhajó K-i, mintegy 14 m-es szakasza (a 19. századi főhomlokzat kivételével) két feltehetően középkori építési fázis falait őrizte meg, több helyen 70–150 cm magasságban. Az újkori K-i homlokfallal mintegy 7,7 m hosszan húzódó korábbi középkori, Ny-i végén sarokarmírozott falhoz Ny-ról egy másik, mintegy 5,2 m hosszan húzódó fal csatlakozik, ami szintén falsarokban záródik, és csak ezt követi Ny felé a feltehetően újkori falszövet. A sekrestye fala ez utóbbitól is elválik. A D-i falon a legkorábbi fázishoz köthető, befalazott ajtó figyelhető meg (a keret rézsűre futó élszedéssel profilált). A fentiek alapján úgy tűnik, hogy a középkori templom keletelt volt, és hajóját Ny felé bővítették. Ezt az épületet vehette körbe a feltételezett temetőfal. Az újkori átépítés során a temetőfal elbontásával felszabaduló területre építették a jelenlegi szentélyt, megfordítva a templom tájolását, és a régi szentélyt és talán a hajó egy részét visszabontva fölépítették a mai főhomlokzatot. Majd később É-ről hozzátoldották a szentélyhez a sekrestyét.

A templom felmenő falaiban, padlója alatt és az épület mintegy 5 m-es körzetében, ahol a modern temetkezések teljesen hiányoznak (és ahova, a plébános úr szíves közlése szerint, a körmenetek miatt mintegy 140 éve biztosan nem temetnek) további középkori részletek, illetve leletek előkerülése várható, ezért védelme indokolt.

Munkatársak: Biró Emese, Tanyi Sándor és Rácz Kristóf.

HALÁSZ ÁGOSTON

246. Tarnaszentmiklós, Hamvajárás (KÖH 59889)

(Heves megye) **Ő, Sza**

Régészeti szakfelügyelet keretein belül, elektromos szabadvezeték kiváltása során a gépi földmunka 8 régészeti korú objektumot érintett. A régészeti jelenségek között 7 gödör, valamint 1 sír volt. A gödrök közül 3 az őskorra, 2 a szarmata időszakra, 2 pedig tárgyi leletanyag hiányában a két korszak valamelyikére keltezhető.

A szarmata sír viseleti elemként egy-egy erősen korrodált

vasfibulát és vascsatot tartalmazott, valamint a sírgödör betöltésében néhány darab, a késő szarmata korra datálható szürke kerámiatöredék volt.

Munkatárs: Tanyi Sándor régésztechnikus.

TÓTH ZOLTÁN

247. Tarpa, Derenye-hát délkelet (KÖH 84147)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) **Sza, I**

A Beregi komplex árapasztási és ártér-revitalizációs fejlesztés projekt előzetes régészeti dokumentációjának elkészítéséhez 2013 májusában terepbejárásokat, majd próbafeltárást is végeztünk. A bejárás során Hetefejérese és Tarpa határát érintettük a megfigyelésekkel.

Tarpa hetei határrészén, a Derenye-csatorna É-i magaspártján Ny–K-i irányban kb. 800 m hosszan elnyúló, 150 m széles sávban gyűjtöttünk császárkori és meghatározhatatlan korú cserepeket. A lelőhelyet 2012-ben egy terepbejárás során már regisztráltuk,⁷⁹ csak akkor kisebb területen. Ez a lelőhely pontosan szemben fekszik a Derenye-csatorna másik partján korábban regisztrált KÖH 52081 sz. lelőhellyel.

Munkatársak: Bocz Péter, Istvánovits Eszter, Vizler Csaba.

TOLDI ZOLTÁN

248. Tarpa, Nagy-hegy (KÖH 80763)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) **H**

2013. július 8–19. között Tarpa község önkormányzatának támogatásával, valamint a Szegedi Tudományegyetem Régészeti Tanszékének együttműködésével, tanácsát keretében kutatást végeztünk a címben jelzett helyen. A területen 1975-ben és 2012-ben már előkerült egy-egy gazdag honfoglalás kori sír. A 2013. évi célkitűzésünk a 2012. évi feltárás⁸⁰ környékének megkutatása volt. Ennek során arra a kérdésre szerettünk volna választ kapni, hogy vannak-e még további sírok, illetve ha igen, akkor valóban számolhatunk-e második sírsorral, ahogy azt már tavaly is feltételeztük. A kutatás során a tavalyi sírtól D-re egy, attól É-ra további két sírt tártunk fel. Ezzel a kutatott parcellában egy sírsort kimerítettünk. Az ezektől K-re húzott szelvényben csontok kerültek elő, ami alapján feltehető, hogy talán legalább két sírsorral kell számolnunk a területen. Az említett csontok környékének rá-, illetve kibontására nem vállalkozhattunk, csak regisztráltuk annak helyét. Feltárását a jövő évre tervezzük.

A kibontott sírok közül kettőben lovat és lószerszámot, míg a harmadikban csak lószerszámot találtunk. Kettőben tegez maradványai is előkerültek, de a harmadikban is figyeltünk meg nyílcsúcsokat. Az egyik sírban övveretek is előkerültek, csattal és szíjvéggel együtt. Az egyik temetkezésben a tegez mellett egy szablya is napvilágot látott, s külön érdekesség, hogy a váz hasi részén egy hegyével a fej irányába fordított sarlót is kibontottunk.

JAKAB ATTILA

79 RKM 2012, 99.

80 RKM 2012, 99.